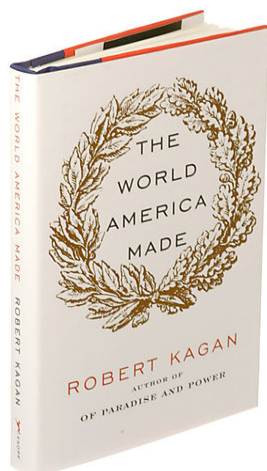

THẾ GIỚI DO MỸ TẠO RA

ROBERT KAGAN. **The World America Made**.
NY.: Alfred A.Knoff, 2012, 149p.

GIA MINH
giới thiệu

LTS: Robert A. Kagan, sử gia Mỹ gốc Hy Lạp, là nhà nghiên cứu của Viện Brookings, một tổ chức nghiên cứu chính sách (think tank) ở Washington. Ông từng là cố vấn cho Thượng nghị sĩ John McCain tranh chức Tổng thống Mỹ năm 2008 và hiện đang là cố vấn về chính sách đối ngoại cho ứng cử viên Mỹ Mit Romney trong cuộc chạy đua vào Nhà Trắng với B. Obama trong bầu cử tổng thống Mỹ cuối năm nay.

*Ngày 2/2/2012, tờ "The New Republic" đăng bài viết "The myth of American decline – Huyền thoại về sự suy tàn Mỹ" của R. Kagan. Các lập luận của bài viết này đã được Tổng thống B. Obama sử dụng trong "Thông điệp Liên bang tối" ngày 24/2/2012 để bác bỏ quan điểm cho rằng sức mạnh Mỹ đang trong quá trình suy tàn. Bài viết này thực chất là những luận điểm chính trong cuốn sách có tên **The World America Made** (Thế giới do Mỹ tạo ra) của ông được ra mắt cùng khoảng thời gian mà bài báo xuất hiện và đang là cuốn sách bán chạy ở Mỹ hiện nay.*

Trân trọng giới thiệu với bạn đọc nội dung cuốn sách này.

Phải chăng nước Mỹ đang suy tàn? Phải chăng thế giới đang ở giai đoạn cuối của *Thế kỷ Mỹ*? Đó là những câu hỏi được nhiều người đặt ra và suy ngẫm. Trong cuốn sách này, R. Kagan bàn về những chủ đề như vậy, và trên hết là trật tự thế giới hiện hành từ sau Chiến tranh Thế giới II cho đến nay - *Trật tự thế giới Mỹ*.

Cuốn sách của R. Kagan gồm 5 phần nhưng bao trùm là 3 nội dung chính.

Trong phần thứ nhất, Kagan lý giải khái niệm *Trật tự thế giới Mỹ*, nhấn mạnh ý tưởng rằng, nước Mỹ đóng một vai trò quan trọng tạo nên sự phát triển mạnh và nhanh chóng của dân chủ trên thế giới. Bằng việc sử dụng các phân tích thống kê như, sự gia tăng số lượng của các nền dân chủ trên thế giới (được tổ chức Freedom House tiến hành) và tăng trưởng GDP toàn cầu, Kagan cho rằng, nước Mỹ đã giúp mở ra một "thời kỳ vàng son" của hòa bình và thịnh

vượng cho thế giới trong hơn nửa thế kỷ qua. Để khẳng định cho tuyên bố, nước Mỹ ở trung tâm của thời đại hoàn kim này, R. Kagan phân tích về “huyền thoại của một quốc gia hùng mạnh”, cho rằng người Mỹ “miễn cưỡng về vai trò lãnh đạo toàn cầu của mình” và rằng người Mỹ bị cam kết là phải thúc đẩy “lối sống Mỹ”.

Trong khi đó, Kagan dường như mâu thuẫn với chính mình khi cảnh báo tới các độc giả, từ cuối thế kỷ XIX, nước Mỹ đã sử dụng vũ lực cả chục lần và luôn ở thế chẳng còn lựa chọn nào khác. Ở châu Mỹ là can thiệp vào Mexico, Cuba và nhiều nước Trung Mỹ khác; ở châu Á là chiến tranh Triều Tiên, Việt Nam, rồi Afganistan, Iraq... Cho dù với lý do nào, người Mỹ, vượt xa bất cứ dân tộc dân chủ khác nào trên thế giới ngày nay, coi chiến tranh như một công cụ hợp pháp, thậm chí cốt yếu, của chính sách đối ngoại.

Tuy nhiên, Kagan cũng nhấn mạnh, vị trí địa lý đặc biệt của nước Mỹ, được tách biệt khỏi các nước lớn khác (trừ Canada và Mexico) đã làm cho nước Mỹ trở thành một quốc gia bá quyền nhân từ nhất mà thế giới từng được thấy. Đối với những người đồng ý rằng, Mỹ là quốc gia bá quyền nhân từ nhất trong lịch sử thế giới, đây là một lập luận thuyết phục. Đáng tiếc là, đối với những người tin nước Mỹ tự cho mình là trung tâm thế giới một cách thái quá và những hành động quân sự và chính trị đó đã dẫn đến cái chết của quá nhiều người không phải là người Mỹ và thường không phải là người da trắng, thì lập luận của Kagan rõ ràng là bị nghi ngờ.

Nội dung thứ hai - thể hiện trong phần thứ hai và thứ ba của cuốn sách, được tác giả sử dụng để thuyết phục

người đọc rằng, *nếu Hoa Kỳ suy tàn cả về kinh tế lẫn quân sự, thì trong tương lai gần, thế giới có thể sẽ trở nên bạo lực hơn, hòa bình và hệ thống thương mại tự do quốc tế đều bị lâm nguy*. Kagan cho rằng một trong những lý do khiến ngày nay thế giới có ít chiến tranh hơn trước kia là bởi Hải quân Mỹ hoạt động như một lực lượng cảnh sát thế giới để giữ sự tự do đi lại trên biển và khẳng định, đó là một trong những đóng góp quan trọng nhất của Mỹ cho trật tự thế giới tự do ngày nay. Sự mới nổi của các cường quốc như Trung Quốc - từ đối tượng “hưởng khổng” (free rider), với những hành động gia tăng sức mạnh hải quân gần đây cho thấy rõ, nước này, có ý định “đóng” chứ không phải “mở” các vùng biển quốc tế. Và Kagan nhìn thấy bạo lực trong tương lai. Đối với nhiều bạn đọc, lập luận này của ông là rất logic; việc lựa chọn tự do trên biển là nhu cầu cơ bản để đảm bảo hòa bình thế giới, Kagan đã khẳng định vai trò của nước Mỹ đối với thế giới. Tuy có ý kiến cho rằng, nếu Kagan chọn một điều kiện tiên quyết khác cho hòa bình thế giới thì vị trí của nước Mỹ chắc chắn sẽ tồi hơn rất nhiều, nhưng kết luận của tác giả là rất thú vị và đáng lưu ý.

Trong phần nội dung thứ ba (hai phần cuối của cuốn sách), Kagan đi đến tâm điểm của tranh luận: nước Mỹ đang suy tàn? Tác giả lập luận, *nước Mỹ có lẽ không suy tàn*. Kagan sử dụng các số liệu thống kê vĩ mô như GDP của nước Mỹ và thế giới trong vòng một trăm năm qua để chứng tỏ rằng, các vấn đề hiện tại của nước Mỹ là nhất thời và không nặng nề như một số nhận định đưa ra. Mặc dù là người lạc quan và ủng hộ một trật tự thế giới mà ở đó, nước Mỹ đóng vai trò chi phối, Kagan cũng nhận ra, thường không thể phát hiện được sự suy tàn của một cường quốc cho đến khi

quá muộn, bởi “các cường quốc hiếm khi suy tàn đột ngột”.

Để tiếp tục duy trì sức mạnh Mỹ, trật tự Mỹ, Kagan nhấn mạnh đến ba trụ cột chính là chính trị, kinh tế và an ninh. Cho dù có nhiều xu hướng tách chính trị, kinh tế và an ninh, theo kiểu “các lý tưởng” khỏi “các lợi ích”, nhưng theo ông, trong trật tự thế giới Mỹ, chúng hoàn toàn liên kết với nhau. Do vậy, nước Mỹ cần tiếp tục theo đuổi cải cách dân chủ và tự do cho các quốc gia trên thế giới; về kinh tế, nước Mỹ cần tiếp tục thúc đẩy và củng cố thương mại tự do quốc tế và chế độ thị trường tự do.

Kagan thách thức những luận điểm của một số tác giả nổi tiếng khác: quan điểm “tự do dân chủ sẽ chiến thắng tuyệt đối trên toàn thế giới” của Francis Fukuyama; quan điểm “Thế giới đang trở nên ít bạo lực hơn” của nhà tâm lý học Steven Pinker, quan điểm sùng bái “Sự cân bằng quyền lực” của Henry Kissinger; hay lý thuyết “Nước Mỹ bị kéo căng quá đà” của Paul Kennedy. Nhưng trên hết, “Thế giới do Mỹ tạo ra” được sử dụng để bác bỏ lý thuyết của John Ikenberry, người đã lập luận rằng một trật tự thế giới tự do - dựa trên luật pháp quốc tế và các thể chế - sẽ tự duy trì và có thể tồn tại mà không cần sức mạnh Mỹ hỗ trợ.

Cuốn sách của Kagan, tuy nhiên, cũng có nhiều vấn đề cần tranh luận. Trên tờ “The New York Times”^(*), tác giả Michiko Kakutari cho rằng, điểm thất bại của cuốn sách chính là logic tranh luận của ông. Ví dụ như: tạo dựng nên những đối thủ tranh cãi mà Kagan có thể dễ dàng đánh bại; hay ở mức độ nào

đấy, không thừa nhận nhiều nhà tư tưởng trước ông cũng từng tranh cãi về những lý luận mà Kagan đang còn thiếu sót. Và như vậy, chắc chắn cuốn sách sẽ không làm giảm bớt mối lo ngại của những người Mỹ hoài nghi.

Bài bình luận của James Mann trên “The Washington Post”^(*) cho rằng, một số quan điểm của Kagan không có gì là mới. Nhiều chuyên gia và các nhà hoạch định chính sách, trong số đó có Tổng thống B. Obama và Ngoại trưởng Hillary Rodham Clinton đã tìm cách xoa tan quan niệm về sự suy tàn của nước Mỹ bằng cách chỉ ra những dự đoán tương tự trong quá khứ và đã được chứng minh là sai. Đó là điều đã xảy ra khi Liên Xô phóng thành công tên lửa Sputnik vào những năm 1950, chiến tranh Việt Nam trong những năm 1960, sự thịnh vượng kinh tế của Nhật Bản trong những năm 1980. Giống như những người theo thuyết chống lại sự suy tàn khác, Kagan chỉ ra khả năng thích ứng của nước Mỹ, nhờ vào hệ thống chính trị mở và những khoản tiền thưởng thích đáng đối với sự đổi mới.

Ở phần khác, Kagan không tập trung vào khả năng nước Mỹ có thể ở vào tình huống vừa phải duy trì sức mạnh quân sự lâu dài trong khi bị suy giảm về kinh tế. Bởi trong tình hình hiện nay thì bất kỳ nhà ngoại giao hoặc sĩ quan quân đội Mỹ nào cũng có thể thấy rằng nước Mỹ không có nhiều tiền như Trung Quốc hay Arab Saudi để vùng tiền ra nước ngoài.

Ông cũng không nói nhiều về nền tảng trong nước của sức mạnh Mỹ. Liệu nước Mỹ có tiếp tục ngân sách quốc

^(*) http://www.nytimes.com/2012/02/14/books/the-world-america-made-by-robert-kagan.html?pagewanted=all&_r=0

^(*) http://www.washingtonpost.com/entertainment/books/the-world-america-made-by-robert-kagan/2012/02/21/gIQAQj5d1R_story.html

phòng lớn như cách mà Kagan mong đợi - tại thời điểm mà sự chênh lệch về thu nhập đang tăng lên, khi nhiều người nghèo và tầng lớp trung lưu tin rằng đất nước mình đang suy tàn ngay ở bên trong? Kagan viết, các khoản thâm hụt ngân sách bị đội lên chủ yếu do chi tiêu phúc lợi tăng lên. Và ngân sách quốc phòng, cho dù bị cắt giảm mạnh mẽ nhất (tức là sẽ tiết kiệm được từ 50-100 tỷ USD) – một phần rất nhỏ (khoảng 4-8%) trong thâm hụt ngân sách lên tới 1,5 ngàn tỷ USD mà nước Mỹ phải đối

mặt. Nhưng ông lại không đề cập đến vai trò của cắt giảm thuế.

Cuốn sách được viết một cách giản dị, dễ hiểu và hầu như không đòi hỏi bạn đọc phải có bất cứ kiến thức chuyên sâu nào để có thể hiểu được những thông điệp của tác giả. Kagan đã dẫn dắt người đọc một cách lý thú để tìm hiểu các vấn đề mà cả Tổng thống Obama lẫn ứng viên tổng thống Mỹ cũng như nhiều người Mỹ và có lẽ nhiều người trên thế giới đang quan tâm.

(tiếp theo trang 58)

Cuối cùng, tác giả đề xuất một số *khuyến nghị*, gồm:

- Để giải quyết những vấn đề tồn tại trong nếp sống gia đình ở khu đô thị mới cần khắc phục những hạn chế về không gian sống, cách sống của các thành viên trong gia đình. Đối với gia đình, trước hết các thành viên cần tuân thủ nội quy khi sống trong các nhà chung cư cao tầng, phải làm quen với nếp sống đô thị sao cho phù hợp với sự phát triển chung của cộng đồng khu chung cư. Những tiêu chuẩn khắt khe trong quản lý nhà chung cư cao tầng đôi khi cũng là cản trở cho cách sống của các gia đình ở những mô hình nhà truyền thống. Vì vậy, cần giáo dục nhận thức cho các gia đình sống trong đó để họ hiểu và tuân theo các chuẩn mực mới.

- Thiết kế không gian công cộng cũng cần tính đến yếu tố kế thừa các mô hình sống truyền thống trước đây. Để tạo điều kiện cải thiện mối quan hệ cộng đồng, Ban quản lý khu đô thị TH-NC cần chú trọng đẩy mạnh công tác hoạt động tổ dân phố, xây dựng nơi hội họp và sinh hoạt cho người dân nói chung và cho các cháu thanh thiếu niên nói riêng. Các hệ thống dịch vụ công cộng như xử

lý rác thải, nguồn nước sinh hoạt cũng cần được đảm bảo.

- Mô hình chợ có thể được tổ chức dưới tầng 1 của siêu thị, có lối tiếp cận riêng, đảm bảo vệ sinh môi trường cũng sẽ là một yếu tố cải thiện cuộc sống khu chung cư cao tầng.

- Thờ cúng tổ tiên cũng là một nét đẹp truyền thống trong các gia đình Việt Nam, mỗi căn hộ chung cư cũng nên được thiết kế chu đáo không gian này. Tuy nhiên, cần phải nâng cao ý thức của các gia đình. Cần làm tốt công tác tuyên truyền, phổ biến các quy định về phòng, chống cháy, nổ ở các hộ gia đình nơi đây.

- Nếp sống gia đình ở đô thị không chỉ là vấn đề của riêng các nhà văn hóa và xã hội, mà nó cũng cần có sự quan tâm của các kiến trúc sư, để khi thiết kế ngôi nhà cần đặc biệt quan tâm đến phân hồn của nó là nếp sống và hơn nữa trên bình diện rộng hơn quy hoạch đô thị là sự tổ chức lối sống cho cả một cộng đồng.

Luận án bảo vệ thành công tại Hội đồng chấm luận án cấp Nhà nước, họp tại trường Đại học KHXH&NV, Đại học Quốc gia Hà Nội, tháng 5/2011.

*PV.
giới thiệu*